

PERUSKOULUN OPPILAIKEN PSYKOSOSIAALISEN TUEN KOKONAISUUS JA SEN HAASTEET

Taru Vihersaari
Kandidaatin tutkielma
Sosiaalityö
Jyväskylän avoin yliopisto
Kesä 2021

TIIVISTELMÄ

PERUSKOULUN OPPILAIDEN PSYKOSOSIAALISEN TUEN KOKONAISUUS JA SEN HAASTEET

Taru Vihersaari

Sosiaalityö

Kandidaatin tutkielma

Avoin yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Minna Strömberg-Jakka

Heinäkuu 2021

25 sivua + liitteet 7 sivua

Oppivelvollisuusikä on Suomessa korotettu 18 ikävuoteen ja laki on tullut voimaan vuonna 2021, joten on ajankohtaista tarkastella peruskoulun toimintaa ja sen sisältämän psykososiaalista tukea. Myös aikaisemmat työtehtäväni peruskoulussa ovat myös innoittaneet opinnäytetyön aiheen tarkasteluun. Tutkimustehtäväni on tarkastella peruskoulussa toteutettavaa psykososiaalista tukea, sen kokonaisuutta ja sen toimivuutta.

Tiedonhaun perusteella löysin 26 tutkimuksessani hyödynnettävää hakutulosta. Suljin pois tutkimuksestani fyysiseen hyvinvointiin keskittyvän kouluterveydenhoitajan palvelut. Jaoin lähdekirjallisuuden perusteella tutkimustulokset neljään eri luokkaan tutkimukseni teoriapohjaa mukailleen; peruskoulun psykososiaalisen tuen kokonaisuus, yhteisöllisen oppilashuollon ja monialaisen työn toimivuus, kodin ja koulun yhteistyö sekä koulukuraattorin ja -psykologin saatavuus. Peruskoulun psykososiaalisen tuen kokonaisuus muodostui oppilashuollosta ja kolmiportaisen tuen mallista, joissa osatekijöinä ovat monialaisesta yhteistyö, koulun ja kodin yhteistyö, oppilashuollon palvelut ja opettajien tarjoama tuki. Tutkimustulosten mukaan opettajien sosioemotionaalisia taitoja tuli kehittää. Kodin ja koulun yhteistyötä tuli tiivistää. Peruskoulun oppilashuollon palveluhenkilöstön resurssit olivat vähäiset silti, vaikka niitä on lisätty aikaisemmasta. Oppilashuollon palveluhenkilöstön työaikansa kului yksilökohtaiseen vastaanottotyöhön, yhteisöllisen oppilashuoltotyön jäädessä vähemmälle. Peruskoulun oppilashuoltoon liittyvien työnkuvien epäselvyys aiheutti alueellista ja paikallista eriarvoisuutta peruskoulun oppilaiden välille.

Tutkimukseni perusteella peruskoulun psykososiaalisen tuen muodostaa yhteisöllinen oppilashuolto ja yksilökohtainen oppilashuolto, mutta oppilaan psykososiaaliseen tukeen liittyviä toimia toteutetaan osittain myös kolmiportaisen tuen malliin sisältyen. Koronajan määrärahojen leikkaukset tulevat näkymään vielä tulevassa. Psykososiaalisen tuen kokonaisuus näyttyy vaikeasti hahmotettavana eri toimijoiden epäselvien roolitusten takia. Psykososiaalisen työn ja hyvinvoinnin asiantuntijat ovat riippuvaisia opettajien ammattitaidosta huomata haasteita oppilaiden psykososiaalisessa hyvinvoinnissa ja myös siksi psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi olisi tärkeää, että opettajat saisivat lisäkoulutusta sosioemotionaalisiin taitoihin. Lisäksi peruskoulun arkeen olisi tärkeää jalkauttaa lisää psykososiaalisen tuen ammattilaisia oppilashuollon palveluiden resurssien kasvattamisen lisäksi.

Asiasanat: peruskoulu, psykososiaalinen, peruskoulun oppilashuolto, monialainen yhteistyö, kodin ja koulun yhteistyö

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO.....	3
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	4
2.1 Peruskoulu toimintaympäristönä.....	4
2.2 Psykososiaalinen sosiaalityössä.....	5
2.3 Peruskoulun oppilashuolto ja monialainen yhteistyö.....	5
2.4 Opetushenkilöstön tarjoama tuki ja kolmiportaisen tuen malli.....	7
2.5 Peruskoulun psykososiaalinen asiantuntijuus.....	8
2.6 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	9
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	9
4 PSYKOSOSIAALISEN TUEN KOKONAISUUS PERUSKOULUSSA JA SEN HAASTEET.....	12
4.1 Peruskoulun psykososiaalisen tuen raamit.....	12
4.2 Yhteisöllisen oppilashuoltotyön ja monialaisen yhteistyön toteutuminen.....	13
4.3 Koulun ja kodin yhteistyön toteutuminen.....	16
4.4 Oppilashuollon palveluiden saatavuus.....	17
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	19
LÄHTEET.....	24

1 JOHDANTO

Oppivelvollisuusikä on korotettu vuonna 2021 18 ikävuoteen. On tarkoitus, että oppivelvollisuusiän korostus toteutetaan erilaisin oppilaiden oppimista ja hyvinvointia edistävin tukitoimin. Oppivelvollisuusiän korotuksen tausta-ajatus on, että jokainen peruskoulun käynyt pääsee toisen asteen koulutukseen. (Kalalahti, Silvonen & Varjo 5, 2020.) Oppivelvollisuusiän nostamisella pyritään siis siihen, että nuorten koulutuspolku ei katkea peruskoulussa tai sen loputtua ja nuoret jatkavat toisen asteen opintoihin. Koska oppivelvollisuusikä on pidennetty ja peruskoulun tukea tulee vahvistaa jatkossa entisestä oppilasmäärän lisääntyessä, peruskoulun tarjoamien psykososiaalisten tukimuotojen ja niiden toimivuuden tarkastelu on ajankohtainen.

Työskentelin aikaisemmassa työtehtävässäni Espoon kaupungilla kehittämässä heikommassa asemassa olevien oppilaiden asemaa peruskoulussa. Erityisenä kohderyhmänä työskentelyssäni tuolloin olivat koulupudokkaiden motivoiminen ja tukeminen heidän koulupolullaan. Aikaisempi työkokemukseni peruskoulussa tarjoaa hyvän tietoperustan aiheen syvemmälle tutkimiselle.

Tavoitteeni opinnäytetyössäni on vastata seuraavaan tutkimuskysymyksiin:

- 1) Mikä on peruskoulun oppilaiden psykososiaalisen tuen kokonaisuus?
- 2) Mitä haasteita peruskoulun tukimuotojen toimivuudessa on psykososiaalisen tuen osalta?

Tutkimukseni teoreettisessa viitekehyksessä selitän tutkimuksessani käyttämiäni käsitteitä ja hahmotan peruskoulun sisällä toimivaa psykososiaalisen tuen kokonaisuutta sekä esittelen opinnäytetyöni tutkimuskysymysten lisäksi tutkimustehtäväni. Kolmannessa luvussa kuvaan tutkimuksen toteutusta, eli siihen sisältyvää tiedonhaun prosessia ja tutkimustulosten analyysia. Neljännessä, eli tulosluvussa, esittelen tiedonhakuprosessini avulla löytämäni ja analyysin avulla jaottelemani tutkimustulokset, jotka mukailevat ja jaottelevat teoreettisessa viitekehyksessä selittämiäni käsitteitä ja psykososiaalisen tuen osa-alueita. Viidennessä luvussa esittelen tutkimustulosteni pohjalta tekemäni johtopäätökset ja pohdinnan sekä jatkotutkimusehdotukset. Kuvaan jokaisen luvun alussa tarkemmin alkavan luvun sisältöä.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Luvussa kaksi kuvaan peruskoulua toimintaympäristönä, selitän lisäksi tutkimukseni keskeiset käsitteet psykososiaalinen, peruskoulun oppilashuolto, monialainen yhteistyö ja koulun ja kodin välinen yhteistyö. Luvussa esittelen lisäksi, minkälaista psykososiaalista asiantuntijuutta peruskoulussa ja minkälaiset työnkuvat oppilaitoksen henkilöstöllä on psykososiaaliseen tukeen liittyen. Tavoitteeni on siis tässä luvussa kuvata peruskoulun toimintaa ja tutkimukseni näkökulmasta keskeisiä toimintamalleja ja työnkuvia. Käytän opinnäytetyössäni käsitteitä koulu, peruskoulu ja oppilaitos synonyymeina. Kirjoittaessani koko koulun henkilöstöstä, tarkoitan sillä kaikkia oppilaiden kanssa työskenteleviä ammattilaisia peruskoulun arjessa, eli opettajia, koulunkäyntiavustajia ja oppilashuollon palveluhenkilöstöä. Luvun lopussa esittelen opinnäytetyöni tutkimustehtävän ja tutkimuskysymykset.

2.1 Peruskoulu toimintaympäristönä

Peruskoulu on sekä instituutio että organisaatio. Yksittäisten koulujen toiminnan tunteminen edellyttää niitä määrittävän ohjaustason tuntemista, eli yksittäinen koulu on riippuvainen ylempien tasojen linjauksista. Kouluorganisaatiota määrittää opetussuunnitelman perusteet, jotka määrittävät koulun toimintaa ja opetuksen järjestämistä. Opetussuunnitelman perusteilla on kaksi merkitystä; yhtäältä se on juridishallinnollinen dokumentti, joka ohjaa opetusta ja toisaalta se on opettajien työväline. (Sahlstedt 2015, 35, 43.) Jokaisella oppilaalla on opetussuunnitelman perusteista johtuva oikeus saada opetusta, ohjausta, oppilashuoltoa ja tukea turvallisessa oppimisympäristössä jokaisena koulupäivänä (Opetushallitus 2015, 33).

Koulu toimintaympäristönä rakentuu fyysisestä ympäristöstä, sosiaalisista suhteista, pedagogiikasta ja toimintakulttuurista. Sosiaaliin suhteisiin sisältyvät muun muassa koulun henkilöstön ja oppilaiden keskinäiset, oppilaiden ja opettajien väliset sekä kodin ja koulun väliset vuorovaikutussuhteet. Rehtorin tehtävänä johtaa ja edistää koulun yhtenäisyyttä. Opettajien tehtävänä on toteuttaa perusopetusta opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. (Sahlstedt 2015, 43, 58.) Muita oppilaiden kouluarjessa läsnä olevia ammattilaisia ovat muun muassa oppilashuollon

palveluissa työskentelevät koulukuraattorit ja -psykologit, jotka vastaavat oppilashuollon toteutumisesta yhdessä muun koulun henkilöstön kanssa (Opetushallitus 2014, 80).

2.2 Psykososiaalinen sosiaalityössä

Psykososiaalinen tarkoittaa ihmisen psykologisten kykyjen ja sosiaalisen ympäristön vuorovaikutuksesta muodostuvia kokemuksia. Psykososiaalisen sosiaalityön lähtökohtana arvioida asiakkaan sosiaalista kokonaistilannetta sekä hyödyntää tietoa asiakkaan, hänen läheisensä ja moniammatillisen asiantuntijatyöryhmän kanssa tehtävässä yhteistyössä asiakkaan tilanteen parantamiseksi. (Arajärvi, Kekoni, Mönkkönen & Toikko 2021, 47.) Sosiaalityön psykososiaaliseen asiantuntijuuteen sisällytetään terapeutin työ, lapsen hänen perheensä kokonaistilanteen arvioiminen ja palveluverkoston toiminnan koordinoiminen. Lapsen ja perheen kokonaistilanteen hahmottamiseen ja monialaisen yhteistyön koordinoimiseen sisältyvät yksilötyö sekä perheterapeutin työ. (Arajärvi, Kekoni, Mönkkönen & Toikko 2020, 362.)

Psykososiaalinen sisältää eri osa-alueita; ihmisen psyykinen toimintakyky sisältää kyvyn vastaanottaa ja käsitellä tietoa, kyvyn käsitellä tunteita, kyvyn muodostaa käsitys itsestä ja ympäröivästä maailmasta, kyvyn tehdä suunnitelmia tulevaan, persoonallisuuden terveen kehittymisen ja selviytymiskyvyn ympäristön haasteista. Sosiaalinen toimintakyky sisältää ihmisen vuorovaikutussuhteet ja osallisuuden yhteisöissä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2021a.) Osallisuus voidaan määritellä monella eri tavalla. Osallisuus on muun muassa liittymistä, kuulumista ja yhteisyyttä (Isola, Kaartinen, Keto-Tokoi, Leeman, Lääperi, Schneider & Valtari 2017, 3).

2.3 Peruskoulun oppilashuolto ja monialainen yhteistyö

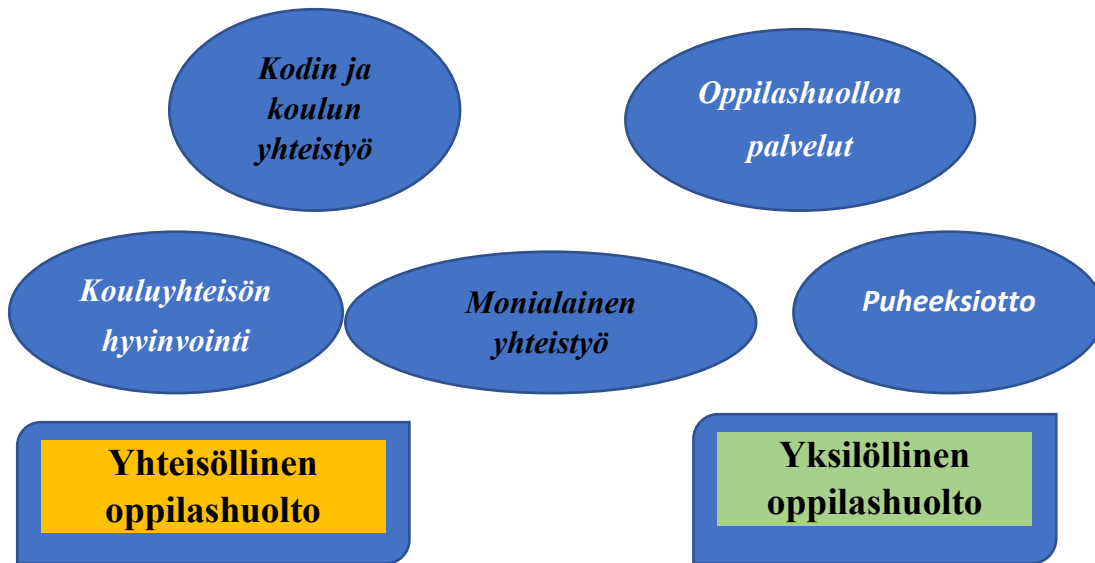
Oppilashuolto käsittää yhteisöllisen ja yksilöllisen oppilashuoltotyön. Oppilashuoltotyötä toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä oppilashuoltotyönä. Se on ennaltaehkäisevää ja kouluyhteisön vastuulla olevaa toimintaa oppilaiden psyykkisen, fyysisen, sosiaalisen hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi. Yhteisöllisen oppilashuoltotyön tarkoituksena on lapsen oppimisen ja fyysisen, psyykkisen sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen. (Opetushallitus 2014, 79.)

Terhi Pippuri esittää tutkimuksessaan (2015, 6), että yleiseen oppilashuoltoon sisältyy muun muassa kodin ja koulun välinen yhteistyö ja varhainen huolen puheeksi ottaminen, joita peruskoulun opettajat toteuttavat työtehtävissään. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (Oppilas- ja opiskelijahuoltoL 1287/2013, 2§) mukaan oppilashuollon tarkoituksena on tunnistaa ja tukea oppimisvaikeuksiin, oppimisen esteisiin ja muihin opiskeluun liittyviä ongelmia.

Oppilaalla on lakisääteinen oikeus myös yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Yksilökohtaiseen oppilashuoltoon sisältyvät kouluterveydenhoitajan, koulukuraattorin ja koulupsykologin palvelut, eli oppilashuollon palveluhenkilöstön palvelut ja yksilökohtainen, yhteistyössä toteutettava monialainen oppilashuolto. (Opetushallitus 2014, 79, 82.) Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013, 19§) mukaan yksilöllisen oppilashuollollisen käsittely monialaisesti vaatii oppilaan huoltajan suostumuksen. Oppilaiden oikeus koulupsykologin, -lääkärin, -terveydenhoitajan ja -kuraattorin palveluihin lisättiin perustuslakiin vuonna 2003 (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 359).

Oppilashuoltotoiminnassa hyödynnetään monialaista osaamista ja yhteistyötä. Peruskoulun henkilöstö vastaa ensisijaisesti kouluyhteisön hyvinvoinnista. Monialainen yhteistyössä eri ammattihenkilöt koulussa jakavat näkemyksensä tarpeiden havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa. On tapauskohtaista ketkä osallistuvat monialaiseen yhteistyöhön. (Opetushallitus 2014, 62, 79.) Monialaisen yhteistyö keskeisenä tavoitteena on yhdistää eri toimijoiden viitekehykset ja teorit tilanteesta. Ongelmien ratkaisemisen ydin on yleensä eri toimijoiden välinen yhteistyö. Yhteistyö perustuu yhteiselle asetetulle tavoitteelle ja toimintasuunnitelmalle, jolloin vältetään eri toimijoiden välistä päällekkäisyyttä oppilaan asian hoitamisessa. (Suhola 2017, 24.) Monipuolinen työskentely, yhteistyö ja vuorovaikutus edistävät yhteisön kaikkien jäsenten hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon toteutumisessa tärkeää on eri asiantuntijoiden konsultointi. (Opetushallitus 2014, 24.)

Kuvio 1. Peruskoulun oppilashuollon kokonaisuus

2.4 Opetushenkilöstön tarjoama tuki ja kolmiportaisen tuen malli

Opetushenkilöstön opetuksessaan tarjoamia kolmiportaisen tuen muotoja peruskoulussa ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Yleisessä tuessa oppilaalle tarjotaan opetuksen eriyttämistä, tehostetussa tuessa opettaja yhteistyössä erityisopettajan kanssa suunnittelee toteuttaa opetusta yleisen opetuksen opetusryhmässä mutta myös joustavasti yksilöllisesti ja pienryhmässä. Erityisen tuen oppilaan opetus voi tapahtua joustavasti; yleisopetukseen integroituna tai täysin toisessa ympäristössä kuin peruskoulussa. Erityisopetusjärjestelmän ajatellaan olevan tekijä, joka selittää suomalaisen peruskoulujärjestelmän oikeudenmukaisuutta ja tuloksellisuutta kansainvälisessä vertailussa. Oppilaiden kotitausta ei merkitse yhtä paljon Suomessa kuin monessa muussa maassa. (Sahlberg 2015, 54-55, 14.) Vaikka oppilashuollollinen ja koulunkäyntiin liittyvä tuki on jaettu kahtia, oppilaan hyvinvoinnin näkökulmasta niille on useissa tapauksissa vaikeaa tehdä eroa. Opetushenkilöstö ja koulun oppilashuollon henkilöstö työskentelevät molemmat oppilaiden yhä polarisoituvan hyvinvoinnin kanssa. (Kauppi, Laitinen, Lakkala & Turunen 2018, 3.) Perusopetuslain (PerusopetusL 1998/628, 16§) mukaan myös tehostetun tuen aloittaminen päätetään monialaisesti, yhteistyössä pedagogiseen arvioon perustuen oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa.

Opettajan tulee omata hyvät vuorovaikutustaidot ja osata käsitellä myös vaikeampia teemoja, kuten kiusaamista. Koulun ja kodin yhteistyö on korostunut vanhempien koulutustason ja päivitetyn

perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden myötä. Aikaisemmin koulu ja koti saatettiin mieltää toisistaan riippumattomiksi tahoiksi. (Böök & Perälä-Littunen 2019, 37-38.)

2.5 Peruskoulun psykososiaalinen asiantuntijuus

Koulukuraattorin, koulun sosiaalityön asiantuntijan, työtehtäviin sisältyy koko oppilaitoksen henkilöstön tavoin oppilaiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen. Mikäli oppilaalla on haasteita koulunkäynnissään tai hyvinvoinnissaan, koulukuraattori selvittää yhdessä oppilaan, hänen vanhempiansa ja oppilasta opettavan opetushenkilöstön kanssa, mikä on syy oppilaan tilanteeseen. Tukitoimina haasteiden ratkaisemiseksi voivat olla keskustelut oppilaan ja vanhemmat kanssa, yhteistyö opettajan kanssa oppilaan tukemiseksi, monialainen yhteistyö tai laajempi vaikuttaminen kouluyhteisöön tai sen toimintatapoihin. (Gråsten-Salonen & Mehtiö, 259.) Koulun sosiaalityö sijoittuu sosiaalipalvelujen ja sosiaalityön väliin. Se sisältää tukemista, osallisuuden ja yhteisöllisyyden näkökulmat, yhteistyötä ja muutostyötä. Se tukee oppilasta elämän haasteista selviämässä ja myönteisessä suunnassa ja sosiaalityön näkökulmasta se on luonteeltaan lainsäädännöllistä ja yhteiskunnallista puuttumista. (Wallin 2017, 52.)

Koulun sosiaalityön tavoitteellinen työskentely vaatii yhteistyötä oppilaan, oppilaan huoltajien, opettajien ja tarvittaessa oppilaan asioita hoitavan muun verkoston kanssa. Laadultaan koulun sosiaalityö on kohtaamistyötä, jossa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa oppilaan ja hänen perheensä kanssa. Toisaalta työ sisältää tapaamisten suunnittelua, tietojen keräämistä ja dokumentointia. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 364-365.)

Myös koulupsykologi on osa peruskoulun yksilökohtaista, monialaista oppilashuoltoa yhdessä kouluterveydenhoitajan ja -kuraattorin kanssa. Koulupsykologi tekee psykologisia lausuntoja erityisesti pedagogisiin arvioon liittyen, eli mikäli oppilaalla epäillään esimerkiksi oppimiseen tai tunne-elämään liittyviä haasteita. Pedagogisen selvityksen avulla haetaan erityistä tukea, mikäli tehostettu tuki ei ole riittänyt. Myös sosiaalinen selvitys riittää pedagogisen arvion tueksi. (Opetushallitus 2014, 8, 68.)

Koulupsykologien työnkuva on melko moninainen ja he toimivat koulukuraattorien kaltaisesti toisaalta yksilöllisessä oppilashuollossa ja toisaalta yhteisöllisessä oppilashuollossa. Lähes kaikki koulupsykologina toimivat työntekijät ovat koulutukseltaan laillistettuja terveydenalan ammattihenkilöitä. Koulupsykologit toimivat valtakunnallisesti eri työnantajien alaisuudessa ja eri hallinnollisissa organisaatioissa. (Hietanen-Peltola, Laitinen & Vaara 2019, 1.)

2.6 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni aiheena on peruskoulun oppilaiden psykososiaalinen tuki. Tutkimustehtäväni on tarkastella peruskoulussa toteutettavaa psykososiaalista tukea, sen kokonaisuutta ja sen toimivuutta. Vaikka terveydenhoitaja on osa oppilashuollon palveluita, olen rajannut hänen työnkuvansa tutkimuksen ulkopuolelle, sillä hän keskittyy työssään oppilaan fyysiseen hyvinvointiin.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Mikä on peruskoulun oppilaiden psykososiaalisen tuen kokonaisuus peruskoulussa?
- 2) Mitä haasteita peruskoulun tukimuotojen toimivuudessa on psykososiaalisen tuen osalta?

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Aiempaan tutkimukseen tutustuessa on keskeistä erottaa oleellinen tieto epäoleellisesta. Aineiston tulee olla kerätty jollakin epätarkalla mittarilla tai tutkimuksessa tulee olla huomioituna aiheen kannalta keskeiset asiat. (Metsämuuronen 2011, 40.) Olen käyttänyt tiedonhaussa seuraavia suomenkielisiä asiasanoja: *peruskoulu tai perusopetus, oppilashuolto ja peruskoulun sosiaalityö*. Englanninkielisiä aineistoja hakiessani olen hyödyntänyt seuraavia asiasanoja: *student welfare services, student welfare team in (in finnish school), elementary school*. Olen hyödyntänyt tiedonhaussa Edilex-, Selma- ja Ebook academic collection tietokantoja sekä Julkaria, Google scholaria ja Jykdok-kirjastotietokantaa. Suoritin varsinaisen päähaun lisäksi lisähaun jälkikäteen

selittääkseni käsitteet *psykososiaalisuus* ja *osallisuus*. Olen hyödyntänyt tietoa hakiessani erilaisia sanayhdistelmiä, joihin olen liittännyt peruskoulu- sanan tai sosiaalityö- sanan, kuten peruskoulun oppilashuolto, osallisuus peruskoulu, psykososiaalisuus peruskoulu ja psykososiaalisuus sosiaalityö. Käytin lisähaussa selittämiäni käsitteitä ja suoritin sen hyödyntäen Google Scholar-tietokantaa.

Valitsin hakutuloksista aluksi osuvimmat hakutulokset mahdollisimman sopivan otsikoinnin perusteella. Google Scholaria hyödyntäessäni hakutuloksia tuli runsaasti, jolloin hakutulosten tarkastelussa otsikoiden merkitys sisällönkuvaajana korostui. Olen huomionnut hakutuloksissa hakutulokset, jotka on kirjoitettu englannin tai suomen kielellä. Valintakriteerinä on ollut materiaali, joka on vertaisarvioitu tai sen kirjoittajina ovat olleet tieteenalojen asiantuntijat, joilla on todennettavissa oleva laaja katsaus aiempia vertaisarvioituja tutkimusmateriaaleja. Olen todentanut vertaisarvioimattoman aineiston kohdalla kirjoittajan asiantuntijuuden ja aiemmat vertaisarvioidut tutkimukset hakemalla tietoa henkilön muista tutkimuksista myös opinnäytetyössäni käyttämistäni tietokannoista. Olen jättäen hakutulosten ulkopuolelle kandidaatin tai maisterin tutkinnon tasoiset opinnäytetyöt ja hyödyntänyt tutkimuksessani lisenssiaatin ja väitöskirjan tasoisia tutkimuksia. Olen rajannut tiedonhaussani hakutulokset aikavälille 2014-2021, sillä vuonna 2014 julkaistiin viimeksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, joka on peruskoulun toiminnan keskeinen toiminnan määrittäjä (Sahlstedt 2015, 25, 35). Esittelen oheisessa taulukossa tiedonhakuni prosessia.

Taulukko 1.

TIEDONHAUN TAULUKKO

Tietokanta	Hakusanat	Julkaisujen määrä (vuosina 2014-2021)	Julkaisujen määrä tarkempien sisään- & ulosotto- kriteerien jälkeen
Edilex (säädöshaku)	Oppilashuolto, perusopetus, peruskoulun sosiaalityö	378	3
Selma	Oppilashuolto, peruskoulu, peruskoulun sosiaalityö	174	2

JykDok	Peruskoulun sosiaalityö, oppilashuolto, peruskoulu, students welfare in finnish schools, students well-being,	432	2
Julkari	Peruskoulun oppilashuolto, peruskoulu, peruskoulun sosiaalityö	301	7
Ebook academic collection (EBSCOhost)	Student welfare team in finnish school, student welfare services, finnish primary school	13	0
Manuaalinen haku Google scholar, Google	Peruskoulun oppilashuolto, peruskoulu, peruskoulun sosiaalityö, psykososiaalinen työ, lapsen etu, psykososiaalinen hyvinvointi, kouluterveyskysely, osallisuus	7890	12

Mitään tieteenalaa ei voi tarkastella irrallaan muista tieteenaloista. Muiden kuin vain oman tieteenalan tarkastelu johtaa rikkaampaan lopputulokseen tutkimuksen näkökulmasta. Tutkijan tulee ottaa oma tieteenalansa silti ensisijaiseksi tarkastelunäkökulmakseen. (Metsämuuronen 2011, 35.) Tarkastelen psykososiaalisen tuen toteutumista sosiaalitieteiden lisäksi myös muiden tieteenalojen, pääosin kasvatustieteiden ja terveystieteiden avulla. Koska tarkasteluni kohteena on peruskoulussa toteutettava psykososiaalisen tuki, toimintaympäristön monitieteisyyden takia opinnäytetyössäni on tarkoituksenmukaista huomioida myös muita tieteenaloja.

Tiedonhaun perusteella löysin 26 opinnäytetyössäni hyödynnettävää hakutulosta. Olen koonnut opinnäytetyöni liitteeksi tiivistelmätaulukon, jossa kuvaan opinnäytetyössäni hyödyntämiäni tutkimuksia, joita on 15 (Kts. liite 1). Jaoin teoreettisen viitekehukseen pohjaten ja lähdekirjallisuuden perusteella löytämieni tulosten perusteella löytämäni tutkimustulokset neljään eri luokkaan; psykososiaalisen tuen raamit, yhteisöllinen oppilashuolto ja monialainen yhteistyö, koulun ja kodin yhteistyö ja oppilashuollon palvelut. Tämän jaon avulla hahmotan tulosluvussa psykososiaalisen tuen kokonaisuutta ja toteutumista peruskoulussa.

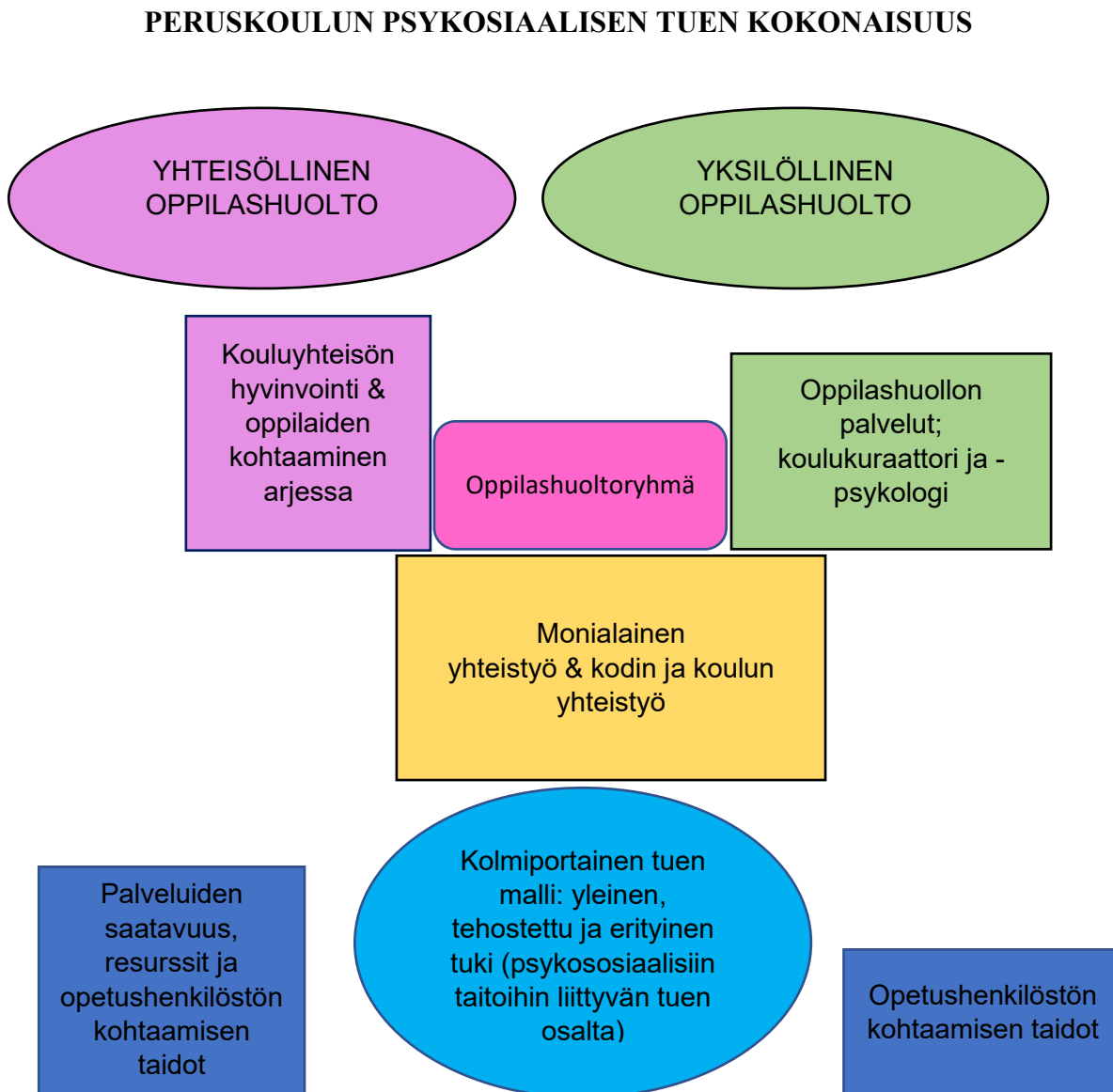
4 PSYKOSOSIAALISEN TUEN KOKONAISUUS PERUSKOULUSSA JA SEN HAASTEET

Tutkimustehtäväni on tarkastella peruskoulussa toteutettavaa psykososiaalista tukea, sen kokonaisuutta ja sen toimivuutta. Tulosluvussa mitä peruskoulun psykososiaalinen tuki on, miten se näyttäytyy käytännössä ja mitkä ovat se haasteet. Ensimmäisessä kappaleessa vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni kuvailemalla psykososiaalisen tuen kokonaisuutta. Jälkimmäisissä kappaleissa käsitelen vahvemmin toista tutkimuskysymystäni tarkastellessani psykososiaalisen tuen toteutumisen haasteita sen eri osatekijöiden kautta; yhteisöllinen oppilashuolto, monialainen yhteistyö, kodin ja koulun yhteistyö sekä oppilashuoltopalveluiden saatavuus liittyen yksilöllisen oppilashuollon toteutumiseen.

4.1 Peruskoulun psykososiaalisen tuen raamit

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti peruskoulussa toimii yhteisöllinen oppilashuolto ja sen lisäksi yksilölliset oppilashuollon palvelut, joihin sisältyvät koulukuraattorin ja koulupsykologin palvelut. Lisäksi peruskoulussa toteutetaan oppilashuollon kokonaisuutta vahvemmin oppimiseen liittyvää kolmiportaisen tuen mallia, johon sisältyvät yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityisen tuki. Oppilashuoltoon kuuluu, että jokaisessa peruskoulussa toimii oppilashuoltoryhmä, jonka kokoonpano on yleensä kouluja verrattaessa samoista ammattilaisista koostunut. Velvoite oppilashuollon tavoitteiden toteutumisesta on opetushenkilöstöllä ja oppilashuollon palveluiden henkilöstöllä. Peruskoulun toimintaa velvoittaa lisäksi aktiivisuus koulun kodin yhteistyössä sekä monialainen yhteistyö ulottuen myös koulun ulkopuolelle. (Opetushallitus 2014, 61, 77, 79.) Havainnollistan oppilaiden psykososiaalisen tuen kokonaisuutta seuraavalla kaaviolla.

Kuvio 2. Peruskoulun psykososiaalisen tuen kokonaisuus

4.2 Yhteisöllisen oppilashuoltotyön ja monialaisen yhteistyön toteutuminen

Hietanen-Peltolan, Laitisen, Saariston, Saukon ja Wiss'n työryhmän Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) toteuttaman kyselyn (2019, 5) mukaan oppilashuoltoryhmät kokoontuivat harvemmin kuin ennen. Hietanen-Peltola, Jahnukainen, Laitinen ja Vaara totesivat oppilashuollon seurantaan liittyvässä tutkimuksessaan (2021, 96), että oppilashuollon kehittäminen jäi

oppilashuoltopalveluhenkilöstön vastuulle ja opetushenkilöstön sekä rehtoreiden tulisi lisätä tietämystään oppilashuoltolaista. Oppilashuoltopalveluiden ja kouluyhteisön sisäisiä rooleja pitäisi selkiyttää. Selkiyttämisen avulla koulun eri ammattilaiset voisivat toimia avoimesti ja toistensa ammattitaitoon luottaen ja tukien. Tällöin eri ammattilaiset voisivat toimia yhteisten tavoitteiden mukaisesti oppilaan oppimista ja hyvinvointia tukien. (Kauppi, Laitinen, Lakkala & Turunen 2019, 22.)

Koulukuraattorit osallistuivat kokouksiin yleensä niissä kouluissa, joissa oli vuosiluokat seitsemännestä yhdeksänteen. Koulupsykologien osallistuminen oppilasryhmän kokouksiin oli säännöllistä alle puolessa kouluista ja heidän osallistumisensa oli harvinaisempaa kouluissa, joissa oli vuosiluokat seitsemännestä yhdeksänteen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 102.) Hietanen-Peltolan, Ikosen ja Kivimäen oppilashuollon palveluiden käyttöön ja saatavuuteen liittyvässä Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle teettämässä tutkimuksessaan (2020, 93-94) havaitsivat, että monialaista yhteistyötä toteuttivat aktiivisimmin koulukuraattorit ja monialaisen yhteistyön toteutumisessa on alue- ja koulukohtaisia eroja.

Yleisesti oppilashuollon palveluhenkilöstö koki, että monialainen yhteistyö toimi oppilashuollon palveluhenkilöstön sisällä ja kouluyhteisössä. Silti koko koulun henkilöstön yhteistyö ei näyttäytynyt kovin yhtenäisenä koulun ulkopuolisten tahojen silmin. (Hietanen-Peltola ym. 2020, 93–94.) Monialaisen yhteistyön tuloksettaamman toteutumisen esteenä oli Kaupin ym. tutkimuksen (2019, 6) mukaan, että ammattilaiset kokivat haasteena eri asiantuntijuuden rajapinnoilla työskentelyn ja etteivät he olleet varmoja eri toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön mahdollisuuksista tai valtuuksista toimia asiassa.

Peruskoulun toimintakulttuurin haaste oli yksilöpainottunut työskentely, eli yksi ammattilainen hoiti suurimmassa osassa tapauksia haastavan tilanteen yksin ja teki itsenäisiä ratkaisuja sekä positiivisessa että negatiivisessa valossa. Opettajat eivät usein tunteneet muiden ammattilaisten työnkuvaa eikä heillä ollut koulutuksensa myötä valmiuksia monialaiseen yhteistyöhön. Opettajat työskentelivät melko itsenäisesti ja olivat yksinäisiä työnkuvassaan. Opettajan päätehtävä oli opettaa oppilasryhmää strukturoidulla ja tarkalla aikataululla välitunteineen, jolloin opettajan tuli valmistella joko seuraavaa oppituntia tai valvoa välituntia. Opettajan haaste oli toisaalta tarjota tarvittava opetus opetusryhmälle ja samaan aikaan huomioida oppilaat yksilöllisesti. (Kauppi ym. 2019, 6.)

Peruskoulun oppilashuollon tarkastelussa ja koulun sisäisten ammattilaisten toimintatapoja verratessa oli paljon eroja siinä, kenellä oli kyky tunnistaa huoli, tarttua siihen ja toimia sitoutuneesti tilanteen ratkaisemiseksi (Suhola 2017, 215). Oppilashuoltoryhmän lisäksi monissa kouluissa järjestettiin kuntouttavaan ajatukseen perustuvia oppilasryhmiä. Ryhmissä harjoiteltiin sosiaalisia taitoja, toiminnanohjausta ja moraalista päättelykykyä. Tällaisten ryhmien hyöty oli riippuvainen opettajan ammattitaidosta ja mahdollisuuksista hyödyntää uudenlaisia toimintatapoja opetustyössään. (Kauppi 2019, 215.)

Korona-aikana oppilashuollon palveluiden määrärahoja supistettiin vuonna 2020 ja käyntimäärät laskivat, vaikka samaan aikaan lasten ja nuorten pahoinvointi oli korostunut (Hietanen-Peltola ym. 2020, 8). Oppilaiden psyykkistä oireilua lisäsivät etäkoulu ja koronatilanne. Tilanteen myötä oppilashuollon palvelut ruuhkautuivat syksyllä 2020 (Hietanen-Peltola ym. 2021, 10). Määrärahoja leikattiin siitä huolimatta, että 1990-luvulla koulun oppilashuollon palveluista leikanneet kunnat joutuivat 2000-luvulla hyödyntämään runsaammin lasten ja nuorten erikoissairaanhoidon palveluja (Hietanen-Peltola 2020, 8).

Peruskoulun tuli entistä enemmän keskittyä kasvattamaan oppilaita yhteiskunnan jäseniksi ja opettaa heille tarvittavia taitoja elämään. Tällaisina taitoina mainittiin esimerkiksi yhteisöllisyys, vuorovaikutustaidot, sosiaaliset taidot ja toisten huomioiminen. (Karjalainen, Ouakrim-Soivio & Rinkinen 2015, 130.) Oppilaiden hyvinvointia edistävässä työssä tuli myös korostaa monialaista yhteistyötä sekä oppilaan ja huoltajien kokemusasiantuntijuutta. Opettajien koulutusta tuli kehittää monialaista yhteistyötä ja dialogisia taitoja korostavaan suuntaan. Koulun hyvinvointityön edistämiseksi ja kehittämiseksi oli keskeistä, että ammattilaiset tunnistivat ja tiesivät oman roolinsa kouluyhteistyössä oppilaiden hyvinvointia edistävässä työssä. Opettajilla tuli olla taito luoda psykososiaalisia oppimisympäristöjä, joissa oppilaiden sosiaaliset suhteet ja itsetunto kehittyvät. (Kauppi ym. 2019, 16, 18.)

Pauliina Parhiala pohti oppilaiden hyvinvointiin liittyvässä väitöskirjassaan (2020, 83) perusopetussuunnitelman perusteiden toteutumista käytännössä. Hänen mukaansa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa korostettiin oppilaan yksilöllisiä oppimispolkuja sekä motivaation ja hyvinvoinnin merkitystä. Silti oli ratkaisematta, vastasivatko koulun tosiasialliset resurssit

perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisiin oppilaiden tarpeisiin. Oppimishaasteet ja emotionaaliset haasteet kehittyivät vastavuoroisesti, joten olisi ollut tärkeää, että apua oltaisi tarjottu heti ensimmäisten haasteiden ilmaannuttua. Mikäli koulun henkilökunnalla oli resurssilliset mahdollisuudet reagoida vasta kun oppilaan hyvinvointi oli jo kokenut vahinkoa, oli vaarana, että ongelmat kasautuivat ja aiheuttivat oppilaille heikkoa hyvinvointia, motivaatiota ja oppimisvaikeuksia. (Parhiala 2020, 83.)

Opettajien sosioemotionaalisiin valmiuksiin oli Kaupin ym. tutkimuksen (2019, 17-18) perusteella paneuduttava enemmän ja niitä oli kehitettävä; olisi ollut tärkeää, että opettajat olisivat tunnistaneeet oppilaan ja hänen perheensä puolustusmekanismit. Opettajan oli työssään tärkeää osata reflektoida erilaisten kohtaamisten aiheuttamia tuntemuksia, ymmärtää erilaisia sosiaalisia ongelmia ja niiden syitä. Vuoropuhelussa oppilaan ja vanhempien kanssa auttoivat myös vuorovaikutustaidot sekä ymmärrys sosiaalisten ongelmien kehittymisestä ja syistä. Koska opettajat olivat enemmistö koulussa, haasteensa loi se, että saattoivat he automaattisesti määrätä eri prosessien kulun peruskoulun sisällä, siitä huolimatta, että oliko heillä kompetenssia asian koordinoimiseen. (Kauppi ym. 2019, 17-18.)

4.3 Koulun ja kodin yhteistyön toteutuminen

Koulun ja kodin yhteistyö ja vanhempien osallisuus lastensa koulunkäyntiin liittyen ei ole edistynyt ja vahvistunut, vaikka oppilaiden osallisuus kouluyhteisöään koskevissa asioissa oli lisääntynyt (Hietanen-Peltola ym. 2020, 1). Oppilashuollon asiakkuus ja osallisuus siinä oli sekä oppilaille että vanhemmille epäselvä. Huoltajia olisi tullut kuulla oppilaan asiassa ja huolen herätessä, sillä näin ei huoltajien näkemyksen mukaan usein oltu toimittu. Ongelmatilanteissa oppilaan elämän kokonaisvaltainen tarkastelu jäi usein tekemättä. (Suhola 2017, 215.) Rehtoreille teetetyn laajan kyselyn perusteella rehtorit ajattelivat, että kodin ja koulun yhteistyö toteutui hyvin ja vanhemmat olivat siihen tyytyväisiä. Kodin ja koulun yhteistyöhön oltiin tyytyväisempiä oppilasmäärältään pienemmissä kuin suuremmissa kouluissa. Erityisopetuksen oppilaitoksissa oltiin tyytyväisempiä koulun ja kodin yhteistyöhön kuin yleisopetukseen painottuvissa oppilaitoksissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 101.)

Böök & ja Perälä-Littusen koulun ja kodin yhteistyöhön liittyvän tutkimuksen (2019, 38) mukaan opettajat olivat koulutuksen jälkeen huonosti valmistautuneita kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksessä (2014, 78) ilmeni, että kouluasteella oli merkitystä koulun ja kodin yhteistyön toteutumiseen; ala- ja yhtenäiskoulu toteuttivat koulun ja kodin yhteistyötä yläkoulua paremmin ja alakoulussa luokanopettaja yleensä tunsivat oppilaansa paremmin kuin yläkoulussa. Edelleen selvityksessä ilmeni, että kodin ja koulun yhteistyössä oli mitattu seuraavia osa-alueita; vanhempien ja opettajan välinen hyvä yhteistyö, mahdollisuus ja valmius osallistua oppilasta koskeviin neuvotteluihin ja keskusteluihin. Ala- ja yhtenäiskoulujen vanhemmat olivat tyytyväisempiä myös tukitoimien järjestämiseen kuin yläkoulujen vanhemmat. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 78.)

Böök ja Perälä-Littusen tutkimuksen (2019, 39-41) perusteella opettajat ymmärsivät koulun ja kodin yhteistyön lapsen asioita edistäväksi ja hyödyttäväksi toimintamalliksi. Tutkimuksessa ilmeni, että opettajat ajattelivat, että heidän oli helpompaa ratkaista haastavia tilanteita koulussa oppilaan kanssa, kun he tiesivät mikä tilanne oppilaalla oli kotona. Myös opetusta oli heidän näkemyksensä mukaan helpompi järjestää tämän tiedon pohjalta. Vanhempien antama palaute ajateltiin ammatillisuutta kehittäväksi asiaksi. Opettajaopiskelijat nimesivät myös yhteneväisiä tilanteita, joissa kodin ja koulun yhteistyö oli heidän näkökulmastaan haastavaa. (Böök & Perälä-Littunen 2019, 39-41.)

4.4 Oppilashuollon palveluiden saatavuus

Hietanen-Peltolan ym. (2020, 2-4, 8) mukaan oppilashuollon palvelut olivat saatavilla useammassa koulussa kuin aikaisemmin ja henkilöstöresursseja oli lisätty aikaisempaan verrattuna. Lisäksi oppilaiden osallisuus kouluyhteisöään koskevissa asioissa oli lisääntynyt. Yhteiset ja yhtenäiset käytännöt olivat valtakunnallisesti peruskoulujen vahvuus ja niiden heikkous oli oppilashuollon palveluhenkilöstön vähäiset resurssit. Edelleen heidän mukaan oppilaat pääsääntöisesti kokivat pääsyn oppilashuollon palveluiden vaivattomana. Silti merkittävä osa oppilaista koki pääsyn oppilashuollon palveluihin vaikeana ja he eivät olleet saaneet apua, vaikka olisivat sitä tarvinneet.

Oppilashuollon palveluiden saatavuudessa oli alueellisia eroja. Moni oppilas koki, ettei koulussa ollut aikuista, jolle puhua asioistaan. (Hietanen-Peltola ym. 2020, 2-4, 8.)

Parhialan väitöskirjaan (2020, 73-74) liittyvän haastattelututkimuksen mukaan oppilashuollon palveluhenkilöstö oli tottunut työskentelemään itsenäisesti. Asiakasprosessit tai -käynnit eivät usein noudattaneet mitään tiettyä kaavaa ja siten ne muotoutuivat tilannekohtaisesti, koska avun tarve saattoi olla äkillinen. Tämä muodosti suuren eron työskentelytapoihin koulun ja muiden hyvinvointitoimijoiden välillä. Peruskoulun tarjoama tuki lapselle oli riittämätöntä ja siten pääasiallinen hoito oli muiden toimijoiden vastuulla. Tutkimuksen mukaan tarvittiin enemmän työskentelyä koulun ja esimerkiksi erikoissairaanhoidon välille. (Parhiala 2020, 73–74.)

Koulun sosiaalityön asiantuntijan, koulukuraattorin, työn laadukas toteuttaminen ja saatavuus olivat haastavia toteuttaa, sillä koulukuraattorien vastuulla olevissa oppilasmäärissä, työajan jakautumisessa eri tehtävien välillä, työkäytänteiden yhtenäistämässä ja työajan jakautumisessa ei ollut yleisiä, yhtenäisiä linjauksia. Oppilashuoltopalveluiden resursseissa oli niukkuutta. (Hietanen-Peltola ym. 2019, 8.) Oppilashuoltopalveluiden resursseja tuli edelleen lisätä ja erityisesti koulupsykologien ja koulukuraattorien sitovat henkilöstömitoitukset tuli määrittää (Hietanen-Peltola ym. 2021, 96).

Koulukuraattoreilla kului suurin osa työajasta yksilölliseen asiakastyöhön, noin 60 prosenttia. He käyttivät 10–30 prosenttia työajastaan yhteisölliseen työhön. Oman ammatillisuuden ja oppilashuoltotyön kehittämiseen koulukuraattorit käyttivät työajastaan noin viisi prosenttia. Koulukuraattorit osallistuvat yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön ja yksilökohtaiseen, monialaiseen oppilashuoltotyöhön laajasti. Oppilaan tuli päästä seitsemäntenä päivänä ja kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana päivänä yhteydenotosta koulukuraattorin vastaanotolle. Koulukuraattoreista noin neljäsosan kohdalla määräaikojen toteutumista ei seurattu. (Hietanen-Peltola, Laitinen & Vaara 2019a, 3, 5–6.) Koulukuraattori työnkuvassa näyttäytyi tasapainoilu yksilöllisen ja yhteisöllisen oppilashuollon välillä ja niiden yhdistämisessä. Yhteisöllinen oppilashuoltotyö ei näyttäytynyt selkeänä koulukuraattoreiden näkökulmasta. Sen toteuttamisen haasteena olivat koulukohtaisten hyvinvointitutkimuksen niukkuus ja vähäinen monialainen yhteistyö toiminnan suunnittelussa. (Kauppi ym. 2019, 7.)

Koulupsykologin palveluiden alueellisessa toteuttamisessa oli eroja; osalla koulupsykologeista oli vastuullaan jopa 20 toimipistettä, eli peruskoulua. Tällöin yksilökohtainen ja yhteisöllinen työ oli vaarassa jäädä toteutumatta, sillä molemmat osa-alueet vaativat läsnäoloa ja tuttuutta suhteessa henkilökuntaan, kouluympäristöön ja oppilaisiin. Koulupsykologien työn painotus oli yksilökohtaisessa työssä, puolet käyttivät työajastaan 10-25 prosenttia yhteisölliseen oppilastyöhön. (Hietanen-Peltola, Laitinen & Vaara 2019b, 8.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (Opetushallitus, 2014) on kirjattu, että oppilailla on oikeus sellaiseen maksuttomaan oppilashuoltoon, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Yhden arvion mukaan tänä päivänä koulun sosiaalityön asiantuntijoita tarvittiin tuplasti enemmän. Vuonna 2017 oli tavoitteena, että yhdellä sosiaalityöntekijällä olisi ollut vastuullaan 600 oppilasta. Tähän tavoitteeseen päästiin harvassa kunnassa. Vain joka kolmannessa koulussa oli saatavilla kuraattorin palvelut. (Wallin 2017, 31.)

Myös koulupsykologin vastaanotolle oli oppilaan päästävä seitsemän päivän määräajassa ja kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana työpäivänä. Koulupsykologeista noin 30 prosentin kohdalla määräaikojen toteutumista ei seurattu. (Hietanen-Peltola ym. 2019b, 4.) Vuonna 2019 4.-5. -luokkalaisista oppilaista viisi prosenttia oli käynyt koulupsykologin vastaanotolla ja noin 10 prosenttia ei tiennyt, olivatko he käyneet koulupsykologin tai -kuraattorin vastaanotolla. 8.-9. -luokkalaisista noin 12 prosenttia oli käynyt koulukuraattorin ja noin yhdeksän prosenttia koulupsykologin vastaanotolla. Tytöt olivat käyttäneet oppilashuollon palveluja selvästi poikia enemmän. (Hietanen-Peltola ym. 2020, 2.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Peruskouluun on rakennettu oppilashuollon kokonaisuus, jonka tehtävänä on oppilaiden hyvinvoinnin edistäminen (Opetushallitus 2014, 61). Peruskoulun tukimalleihin kuuluu myös pedagogiseen tukeen keskittynyt kolmiportaisen tuen kokonaisuus, jonka puitteissa voidaan koota esimerkiksi sosiaalisten taitojen vahvistamiseksi erilaisia oppilasryhmiä (Suhola 2017, 215).

Opettajien koulutuksessa tulisi keskittyä enemmän monialaisen työhön perehtymiseen sekä sosioemotionaalisiin valmiuksiin (Kauppi ym. 2019, 18).

Oppilashuollon kokonaisuus on pääasiallinen tukea tarjoava kokonaisuus, mikä peruskoulun sisällä toimii. Vaikka kolmiportaisen tuen malli ei virallisesti kuulu oppilashuollon kokonaisuuteen, kolmiportaisessa tuessa toteutetaan tukitoimia, jotka edistävät myös oppilaiden hyvinvointia. On hyvä asia, että tukea voidaan tarjota monella tavalla, mutta samaan aikaan on pohdittava, onko nykyinen tukijärjestelmä hahmotettavissa peruskoulun oppilaille, heidän vanhemmilleen ja peruskoulun ulkopuolisille ammattilaisille, joiden kanssa tarvittaessa työskennellään oppilaan asioissa moniammatillisesti. Helpommin hahmotettava tukijärjestelmä vahvistaisi myös toiminnan läpinäkyvyyttä, saatavuutta ja luottamusta sen toimivuuteen. Opettajat toimivat suuren työmäärän kanssa ja pedagogiikkaan keskittyvän työnkuvan takia olisi tärkeää, että peruskoulussa olisi enemmän oppilaiden hyvinvointiin kouluttautuneita, arkeen jalkautuvia, ammattilaisia. Oppilashuollon palveluhenkilöstö on pitkälti riippuvainen opetushenkilöstön havainnoista liittyen oppilaiden psykososiaaliseen hyvinvointiin. Oppilaat eivät ohjaudu oppilashuollon palveluiden piiriin, mikäli oppilas itse, opettaja tai huoltaja ei ota palveluihin yhteyttä.

Oppilashuoltoryhmien kokoontumista tulisi aktivoida ja eri työntekijöiden toimenkuvaa oppilashuoltoon liittyen selkiyttää (Hietanen-Peltola ym. 2020; Hietanen-Peltola ym. 2021). Koulukuraattorit ja koulupsykologien työaika painottuu yksilötyöhön eikä yhteisölliselle oppilashuoltotyölle jää aikaa (Hietanen-Peltola ym. 2019a, 3, 5–6; Hietanen-Peltola ym. 2019b, 9). Yhteisöllinen oppilashuoltotyö ei näyttäydy selkeänä koulukuraattoreiden näkökulmasta. Sen toteuttamisen haasteena on koulukohtaisten hyvinvointitutkimuksen niukkuus ja vähäinen monialainen yhteistyö toiminnan suunnittelussa (Kauppi ym. 2019, 7).

On tärkeää, että oppilashuollon palveluhenkilöstön resurssien rajallisuuden takia oppilashuollon palveluhenkilöstö voisi keskittää työaikansa yksilölliseen asiakastyöhön. Silti koko kouluyhteisön, sen toimintamallien ja psykososiaalisen tuen takia olisi tärkeää, että psykososiaalisen työn asiantuntijat, koulukuraattori ja -psykologi voisivat työnkuvassaan keskittyä enemmän yhteisölliseen

oppilashuoltotyöhön ja ottaa vastuuta oppilashuoltoryhmien kokouksista psykososiaalisen tuen asiantuntijoina.

Oppilashuollon palveluhenkilöstön työnkuvaa tulisi selkiyttää, jotta oppilaat eivät olisi eriarvoisessa asemassa alueellisesti ja tukea tulisi pystyä tarjota oikea-aikaisesti, jotta ongelmat eivät kasaudu (Hietanen-Peltola 2020, 96; Parhiala 2020, 83). Opettajien koulutuksessa tulisi keskittyä enemmän monialaisen työhön perehtymiseen sekä sosioemotionaalisiin valmiuksiin (Kauppi ym. 2019, 18). Peruskoulun toiminnanjohtaja on peruskoulun rehtori, joka johtamisellaan tukee opettajia. Myös rehtorin työtä tulisi tukea (Sahlstedt 2015, 58, 186).

Tuen oikea-aikaisuus tehostuu, mikäli henkilöstöllä on kyky huomata oppilaan psykososiaaliset haasteet ajoissa. Olisi tärkeää, että kouluhenkilöstön jäsenet tuntisivat oman toimenkuvansa ja vastuunsa oppilaan tilanteen parantamiseksi ja heillä olisi ammattitaito ja mahdollisuus toimia asetetun tavoitteen mukaisesti. Mikäli jokaisessa peruskoulussa toimitaan yksittäiseen peruskouluyksikköön rakennetun toimintamallin mukaisesti, oppilaiden yhdenvertaisuus ei toteudu valtakunnallisesti ja on täysin oppilaiden tuurista kiinni, ohjautuvatko he kouluun, jossa esimerkiksi psykososiaaliseen hyvinvointiin liittyviin toimintamalleihin on panostettu. Mikäli taas oppilaitoksen sisällä monialaisen yhteistyö ei toimi ja työnkuvat eivät ole selkeät sekä yhtenäiset, vaarassa on myös oppilaiden yhdenvertaisuus oppilaitoksen sisällä.

Rehtori on peruskoulun toiminnanjohtaja ja kasvatustieteilijänä päävastuussa oppilaitoksen toiminnasta. On siis pitkälti rehtorin asenteiden, arvojen ja perehtyneisyyden varassa, miten oppilashuollollisiin asioihin tartutaan ja siten psykososiaalisia tukimuotoja peruskoulun sisällä hyödynnetään ja kehitetään. Näyttää siltä, että peruskoulu on jatkuvien vaatimusten ja paineiden alaisena omassa toiminnassaan ja valtaosa peruskoulun henkilöstöstä on kasvatustieteilijöiltä, heiltä siten puuttuu tarvittavaa asiantuntijuutta ja toimintamalleja esimerkiksi oppilashuollon toteuttamiseen.

Parhialan väitöstudkimuksen (2019, 65, 68-69) mukaan kaikki oppilaat, joilla on heikohkot akateemiset taidot tai oppimisvaikeuksia, on haasteita myös joko emotionaalisen hyvinvoinnin tai koulumotivaation suhteen tai molemmilla osa-alueilla. Silti kaikilla oppilailla, joilla on heikko koulumotivaatio tai emotionaalisia haasteita, ei ole haasteita akateemisissa taidoissa. Heikkojen arvosanojen myötä oppilaan hyvinvoinnin puutteet on helppo huomata. Mikäli oppilas suoriutuu koulussa ja kärsi silti heikosta emotionaalisesta hyvinvoinnista, tilannetta on vaikeampi havainnoida. Toisaalta erityisen haasteellisessa asemassa ovat peruskoulusta toiselle asteella siirtyvät oppilaat, joiden koulunkäynti toteutuu suurien paineiden alla. (Parhiala 2019, 65, 68-69.)

On pääteltävissä, että koulukuraattorin ja -psykologin vastaanotoille päätyvät yleensä oppilaat, joista on herännyt huoli koulusuoritusten takia. Opettajia tulisi kouluttaa havaitsemaan huolenaiheita ja puutteita oppilaan hyvinvoinnissa. Toisaalta koulujärjestelmämme haasteena on niin sanotut väliinputoajat peruskoulun yhdeksännen luokan jälkeen, joiden tulisi omaksua jo aikaisemmista psyykkisistä ja sosiaalisista haasteista sekä oppimisen haasteita huolimatta uusi oppimisympäristö ilman tuttuja aikuisia ja oppilaita. Eli vaikka heidät saadaan kannateltua päättämään peruskoulu, vaarana on, että he jättävät toisen asteen koulutuksen kesken.

Korona-aikana oppilashuollon palveluiden määrärahoja leikattiin ja käyntimäärät ovat laskeneet, vaikka samaan aikaan lasten ja nuorten pahoinvointi korostui etäkoulun ja koronatilanteen takia (Hietanen-Peltola, Ikonen & Kivimäki 2020, 8; Hietanen-Peltola ym. 2021). Määrärahoja korona-aikana oppilashuollon palveluihin liittyen on leikattu siitä huolimatta, että 1990-luvulla koulun oppilashuollon palveluista leikanneet kunnat joutuivat 2000-luvulla hyödyntämään runsaammin lasten ja nuorten erikoissairaanhoidon palveluja (Hietanen-Peltola ym. 2020, 8).

Korona-ajan toiminta peruskoulujärjestelmän osalta osoitti, ettei aiemmasta ole otettu opiksi ja jostain syystä jätettiin huomioimatta leikkausten vaikutukset oppilaisiin ja heidän hyvinvointiinsa. Peruskoulun ratkaisut oppilaiden psykososiaalisen hyvinvoinnin huomiotta jättämisessä näyttäytyy nyt ja vielä myöhemmässä muiden toimijoiden, kuten sosiaalitoimen palveluiden ruuhkautumisena. Tulkintani mukaan palvelujärjestelmän pirstaleisuus ja monialaisen yhteistyön puutteet eri toimijoiden kesken aiheutti tilanteen, jossa peruskoulu ajatteli säästävänsä, kun psykososiaalista tukea peruskoulun sisällä ja arjessa olisi korostuneesti tarvittu.

Suurin osa oppilaista kokee pääsevänsä oppilashuollon palveluihin vaivattomasti, mutta silti on oppilaita, joka kokevat, etteivät ole päässeet palveluihin, vaikka heillä olisi ollut tarve (Hietanen-Peltola 2020, 8). Esimerkiksi koulukuraattorin työnkuvassa yksilöllinen oppilashuoltotyö korostui yhteisöllisen oppilashuoltotyön jäädessä vähemmälle. Parannettavaa oli monialaisessa yhteistyössä ja näyttöön pohjautuvan tiedon hyödyntämisessä (Kauppi 2019, 7).

Psykososiaalinen tuki tulisi sijoittaa entistä vahvemmin sinne, missä lapset ja nuoret viettävät suurimman osan ajastaan, eli peruskoulun arkeen. Peruskoulussa on olemassa valmiit rakenteet, mutta sen osa-alueet yhteisöllinen ja yksilökohtainen oppilashuolto sekä kolmiportainen oppimisen tuki näyttävät melko irrallisina ja vaikeasti hahmotettavina kokonaisuuksina. Peruskoulun tukimuotojen tulisi sen sijaan tulla myös käytännön tasolla ja ajatuksellisesti lähemmäs toisiaan, jotta kokonaisuus olisi selkeämpi. Lisäksi koulukohtaista tutkimukseen perustuvaa tietoa tulisi hyödyntää entistä paremmin.

Nykytilassa oppilashuollon palveluiden resurssit ovat siten niukat, ettei oppilashuollon palveluhenkilöstö tule jalkautumaan peruskoulun arkeen. Se ei myöskään oppitunteihin perustuvan rakenteen takia ole mahdollista. Arkeen olisi mahdollista ja tarpeellista jalkauttaa kohtaamiseen kouluttautuneita ammattilaisia välitunneille, tarvittaessa luokkiin, tavoitettavaksi esimerkiksi sosiaalisessa mediassa sekä kehittää toimintamalleja, joiden avulla havainnoidaan ja autetaan oppilaita, jotka mahdollisesti tarvitsisivat psykososiaalista tukea.

Uuden oppivelvollisuuslain (OppivelvollisuusL 1214/2020, 2§) mukaan oppilas siirtyy aikuisten perusopetukseen kalenterivuonna, jolloin hän täyttää 17 vuotta, mikäli ei ole siihen mennessä suorittanut peruskoulua. Jokainen oppivelvollinen on oikeutettu oppilashuollon palveluihin (Oppilas- ja opiskelijahuoltoL 1287/2013, 1§). Peruskoulun oppilaiden psykososiaalista hyvinvointia tutkitaan joka toinen vuosi Kouluterveyskyselyn avulla ja seuraavat tutkimustulokset julkaistaan syyskuussa 2021 (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos 2021b).

Oppilashuoltoon oikeutettujen peruskoulun oppilaiden määrä tulee kasvamaan tulevaisuudessa ja siksi on perusteltua, että oppilashuollon palveluiden resursseja lisätään ja oppilaiden hyvinvointiin liittyviä tukitoimia kehitetään nykyisestä. On oletettavaa, että monella oppilaalla on haasteita

psykososiaalisessa hyvinvoinnissaan, oppimisessaan tai molemmissa, mikäli peruskoulun suorittaminen venyy 18 ikävuoteen.

Koulun sosiaalityöhön liittyvää tutkimusta on melko niukasti ja havaitsin, että tutkimukset keskittyvät yleensä koulukuraattorin työnkuvaan, joka vielä tällä hetkellä mielletään peruskoulussa melko rajalliseksi myös resurssien puuttumisen takia. Oppilashuollon vaikuttavuutta ja koko koulun toimimista oppilaiden hyvinvoinnin osalta on tutkittu melko vähän. Korona-ajan ja peruskoulun oppilashuollon palveluiden määrärahojen leikkausten vaikutuksista lasten ja nuorten psykososiaaliseen hyvinvointiin olisi tarpeellinen tutkia lisää. Lisäksi olisi hyödyllistä tutkia lisää psykososiaaliseen hyvinvointiin liittyviä asiakasprosesseja peruskoulun sisällä; millä eri tukitoimilla ja palvelupoluilla oppilaille on pystytty tarjoamaan tukea ja mikä on ollut oppilashuollon ja oppilashuollon palveluhenkilöstön rooli tällaisissa asiakasprosesseissa. Oman jatkotutkimusaiheensa muodostaa vielä tulevassa konkretisoituvan oppivelvollisuuden pidentymisen vaikutukset peruskoulun psykososiaaliseen tukeen ja sen saatavuuteen.

LÄHTEET

- Arajärvi, M., Kekoni, T., Mönkkönen, K. & Toikko, T. 2020. Sosiaalityön psykososiaalinen asiantuntijuus nuorisopsykiatrian moniammatillinen työyhteisön määrittelijänä. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*. 20 (4), 357-373.
- Arajärvi, M., Kekoni, T., Mönkkönen, K. & Toikko, T. 2021. Sosiaalityön psykososiaaliseen asiantuntijuuden hyödyntämiseen vaikuttavat tekijät nuorisopsykiatrian avohoidossa. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*. 58 (1), 46-60.
- Böök, M. & Perälä-Littunen, S. 2019. Finnish' teacher students on home-school cooperation. Viitattu 15.3.2021
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/66811/360-673-1-PB.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Gråsten-Salonen, H. & Mehtiö, M. 2017. Artikkelit Koulun sosiaalityö osana opiskeluhuoltoa. Teoksessa: K. Aho; A. Kanaoja; M. Lähteinen; P. Marjamäki, *Sosiaalityön käsikirja*. Helsinki: Tietosanoma.

- Hietanen-Peltola, M., Laitinen, K., Palmqvist, R., Saaristo, V.; Saukko, N. & Wiss, K. 2020. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa – TEA 2019. Koulupäivään liikuntaa lisäävät toimenpiteet ovat yleistyneet. Viitattu 20.4.2021. [https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139893/Tilastoraportti%20peruskoulut%202019_final.pdf?sequence=8&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139893/Tilastoraportti%20peruskoulut%202019_final.pdf?sequence=8&isAllowed=yhttps://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139893/Tilastoraportti%20peruskoulut%202019_final.pdf?sequence=8&isAllowed=y)
- Hietanen-Peltola, M.; Laitinen, K.; & Vaara, S. 2019a. Koulukuraattoripalvelujen yhdenvertaisuudessa on kehittämistarpeita - tuloksia perusopetuksen opiskeluhoillon seurannasta. Viitattu 18.4.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137540/URN_ISBN_978-952-343-271-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hietanen-Peltola, M.; Laitinen, K. & Vaara, K. 2019b. Koulupsykologipalvelujen yhdenvertaisuudessa on kehittämistarpeita - tuloksia perusopetuksen opiskeluhoillon seurannasta 2018. Viitattu 19.4.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137541/TUTI2019_5_Koulu_psykologipalvelujen%20yhdenvertaisuudessa_FINAL_.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hietanen-Peltola, M.; Ikonen, R. & Kivimäki, H. 2020. Opiskeluhoitopalveluiden käyttö ja saatavuus perusopetuksen oppilaiden kokemana – Kouluterveyskysely 2019. Viitattu 17.4.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140843/TUTI2020_039_Opiskeluhoitopalveluiden%20k%C3%A4ytt%C3%B6%20ja%20saatavuus%20perusopetuksen%20oppilaiden%20kokemana_s.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Hietanen-Peltola, M.; Jahnukainen, J.; Laitinen, K. & Vaara, S. 2021 Voimavarana yhteistyö - Opiskeluhoitopalvelujen seuranta OPA 2020 perusopetus. Viitattu 20.4.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142566/URN_ISBN_978-952-343-654-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Isola A.; Kaartinen H., Keto-Tokoi, A., Leeman, L., Lääperi, R.; Shneider, T. & Valtari, S. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehyksiä rakentamassa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 15.11.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_978-302-917-0.pdf?sequence=1
- Kalalahti, M.; Silvonen, J. & Varjo, J. 2020. Mihän oppilaita ohjataan? Oppilaanohjauksen rationaliteetit peruskouluun opetussuunnitelmien perusteissa. Kasvatus & aika. 14 (4), 4-20.
- Karjalainen, T. Ouakrim-Soivio, N. & Rinkinen, A. 2015. Tulevaisuuden koulu. Viitattu 14.4.2021 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75121/okm8.pdf>

- Kauppi, A.; Laitinen, M.; Lakkala, S. & Turunen, T. 2019. Koulun mahdollisuudet lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin vahvistajana – opettajat ja koulukuraattorit hyvinvointityön tarpeen tunnistajina ja koordinoijina. Viitattu 10.4.2021 https://lacris.ulapland.fi/ws/portalfiles/portal/5959611/Lakkala_Turunen_Laitinen_Kauppi_oikoluku_valmis.pdf
- Metsämuuronen, J. 2011. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2. Helsinki: International methelp oy
- Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 20.3.2021 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Oppimisen ja hyvinvoinnin tuki – selvitys kolmiportaisen tuen toimeenpanosta. Viitattu 21.5.2021 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75235/okm02.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Oppilas- ja opiskelijahuoltoL 2013. 1287/2013. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Finlex – ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 18.4.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- OppivelvollisuusL 2020. 1214/2020. Oppivelvollisuuslaki. Finlex – ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 19.3.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214>
- Parhiala, P. 2020. The role of learning difficulties and brief treatment for student well-being. Viitattu 18.4.2021 https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/67088/978-951-39-8028-3_vaitos_2020_01_18_jyx.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- PerusopetusL 1998. 628/1998. Perusopetuslaki. Finlex – ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 20.5.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Pippuri, T. 2015. Koulun sosiaalityön asiakkuudet ja asiakasprosessit: Kvantitatiivinen tutkimus espoolaisista peruskoululaisista kuraattoripalveluissa. Viitattu 18.4.2021 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98294/LISURI-1450689529.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Sahlstedt, H. 2015. Pedagogisesti yhtenäinen peruskoulu – Tapaustutkimus opettajien, oppilaiden ja huoltajien näkemyksistä. Viitattu 15.11.2021 <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153582/pedagogi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Sahlberg, P. 2015. Suomalaisen koulun menestystarina. Helsinki: Into Kustannus.

- Suhola, T. 2017. Asiakaslähtöisyys ja monialainen yhteistyö oppilashuollossa: oppilashuolto systeemisenä palvelukokonaisuutena. Viitattu 27.4.2021 <https://lutpub.lut.fi/bitstream/handle/10024/130367/Timo%20Suhola%20A4.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021a. Mitä toimintakyky on? Viitattu 25.7.2021 <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on#ICF%20luokituksen%20verkkosivu>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021b. Tietoa kouluterveyskyselystä. Viitattu 28.7.2021. https://thl.fi/documents/605877/4373469/KTK19_esite_fi.pdf/0cb063a1-3a3b-47dd-85ba-a75615da1841
- Wallin, A. 2017. Sosiaalityö koulussa – Avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tietosanoma.

LIITE 1. Tiivistelmätaulukko opinnäytetyössä käytetyistä tutkimuksista

TIIVISTELMÄTAULUKKO OPINNÄYTETYÖSSÄ HYÖDYNNETYISTÄ TUTKIMUKSISTA

Tutkimuksen teema ja tieteenala	Tutkimuksen tekijä(t), julkaisuvuosi ja julkaisumaa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimuksen kohde, aineistonhankinnan menetelmät, aineiston analyysimenetelmät	Keskeiset tulokset
Sosiaalityön psykososiaalinen asiantuntijuuden työnkuva nuorisopsykiatriassa Sosiaalitiede	Arajärvi, Kekoni, Mönkkönen & Toikko 2020	Tarkoituksena tarkastella minkälaisena sosiaalityön psykososiaalinen asiantuntijuus näyttäytyy nuorisopsykiatriassa	Tutkimuksessa haastateltu nuorisopsykiatriassa työskenteleviä ammattilaisia Haastattelututkimus, aineistolähtöinen sisällönanalyysi	Sosiaalityöntekijät toimivat avohuollon nuorisopsykiatriassa kaksoisroolissa, jossa toisaalta he arvioivat nuoren ja perheen kokonaistilannetta ja toimintakykyä ja toisaalta koordinoivat palveluverkostoa ja toteuttavat terapeuttista työtä.
Sosiaalityön psykososiaalisen asiantuntijuuden	Arajärvi, Kekoni,	Tarkoituksena tarkastella tekijöitä, jotka vaikuttavat	Tutkimuksessa tehty e-kysely HYKS:n	60 prosenttia vastaajista koki, että

<p>hyödyntäminen nuorisopsykiatrian avohoidossa</p> <p>Sosiaalitiede</p>	<p>Mönkkönen & Toikko</p> <p>2021</p>	<p>psykososiaalisen asiantuntijuuden hyödyntämiseen nuorisopsykiatriassa ja mitkä tekijät jäävät psykososiaalisen asiantuntijuuden ulkopuolelle</p>	<p>ammattilaisille ja ammattiryhmäkoh- taiset fokusryhmähaaste- telut</p> <p>Aineistolähtöinen sisällönanalyysi</p>	<p>nuorisopsykiatrian sosiaalityöntekijä työskentelee sosiaalityön tuntemusta vaativissa työtehtävissä. Silti osa työntekijöistä ajatteli, ettei sosiaalityöntekijän työnkuva eroa hoidollista työtä tekevien työnkuvasta. prosentin mielestä sosiaalityöntekijän työtehtävät olivat hyödyksi potilaille. Psykososiaalisen asiantuntijuuden hyödyntämiseen vaikuttivat tavoitteet hoitotyössä, tiimityöskentelyn muoto, sosiaalityöntekijän tapa tehdä työtä, työmäärän lisääntyminen ja moniammatillisuudesta johtuvat muutokset työkulttuuriin.</p>
<p>Kodin ja koulun yhteistyö</p> <p>Kasvatustiede</p>	<p>Böök & Perälä- Littunen (2019)</p> <p>Suomi</p>	<p>Opettajien ja opettaja- opiskelijoiden näkemykset opiskelijoiden kasvusta ammattilaiseksi liittyen kodin ja koulun yhteistyöhön</p>	<p>Tutkimuksen kohteena opettajat ja opettajaopiskelijat</p> <p>Haastattelut, sisällönanalyysi, teemoittelu</p>	<p>Yhteistyötä ei ylläpidetty parempien oppimistulosten, vaan oppilaan hyvinvoinnin takia. Kaikki hyötyivät kun yhteistyö toimi hyvin. Ajanpuute haittasi kodin ja koulun yhteistyötä. Haastattelut sisälsivät paljon haastateltavien lapsuudenmuistoja ja tarinoita, jotka he ovat kuulleet ystäviltään sekä kollegoiltaan sekä opettajankoulutuksessa.</p>
<p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa</p> <p>Terveystiede</p>	<p>Hietanen- Peltola, Laitinen, Palmqvist, Saaristo, Saukko & Wiss (2020)</p> <p>Suomi</p>	<p>Peruskoulun oppilaiden hyvinvointi ja terveys tässä hetkessä</p>	<p>Tutkimuksen kohteena peruskoulun oppilaat</p> <p>Kyselytutkimus, joka lähetetään</p>	<p>Oppilaiden liikkuminen koulupäivän aikana lisääntynyt. Oppilashuoltopalvelut käytettävissä useimmissa kouluissa, henkilöstöresurssit</p>

			joka toinen vuosi. Määrällinen analyysi; tilastollisesti kuvaava analyysi	kasvaneet. Oppilaiden osallisuus ja osallistaminen kouluyhteisössä lisääntynyt. Oppilashuoltoryhmät kokoontuvat harvemmin kuin aikaisemmin. Yksittäisten oppilaiden asioiden käsittely oppilashuoltoryhmissä vähentynyt selvästi sen lainvastaisuuden myötä.
Perusopetuksen oppilashuollon seuranta Sosiaalitiede, terveystiede, hoitotiede, kasvatustiede	Hietanen-Peltola, Laitinen & Vaara (2019)	Peruskoulun koulukuraattorien palveluiden tarkastelu	Tutkimuksen kohteena peruskoulun koulukuraattorit Kyselytutkimus, määrällinen analyysi; tilastollisesti kuvaava analyysi	Koulukuraattorityön toteuttamisen mahdollisuudet eroavat alueellisesti ja aiheuttavat eriarvoisuutta suomalaisen peruskoulun oppilaiden kesken. Kokoaikaisen koulukuraattorin vastuulla yleensä kaksi toimipistettä. Keskimääräisesti koulukuraattorilla vastuullaan 875 oppilasta. Koulukuraattorin työn painotus asiakastyössä, 20 prosenttia työstä yhteisöllistä oppilashuoltotyötä. Vastaavan koulukuraattorin, koulukuraattorin työnkuvassa ei juuri eroa. Moniammatillinen yhteistyö koulukuraattorin työnkuvassa on aktiivista.
Perusopetuksen oppilashuollon seuranta Sosiaalitiede, terveystiede, hoitotiede, kasvatustiede	Hietanen-Peltola, Laitinen & Vaara (2019) Suomi	Peruskoulun koulupsykologien palveluiden tarkastelu	Tutkimuksen kohteena koulupsykologit Kyselytutkimus, määrällinen	Oppilaat eriarvoisessa asemassa, sillä koulukohtaisessa psykologipalvelujen saatavuudessa eroja.

			analyysi; tilastollisesti kuvaava analyysi	Koulupsykologilla on vastuullaan tavallisimmin 2-3 koulua. Koulupsykologilla on keskimäärin vastuullaan 985 oppilasta. Koulupsykologi käyttää yksilötyöhön suurimman osan ajastaan ja yhteisölliseen työhön viidesosan.
Valtakunnallisen kouluterveyskyselyn tulokset – oppilashuoltoon liittyvät vastaukset Sosiaalitiede, terveystiede, kasvatustiede, hoitotiede	Hietanen-Peltola, Laitinen & Vaara (2018) Suomi	Oppilashuollon palveluiden toimivuuden ja riittävyyden tarkastelu	Kohteena peruskoulun oppilaat Kyselytutkimus määrällinen analyysi; tilastollisesti kuvaava analyysi	Suurin osa peruskoululaisista käynyt oppilashuollon palveluissa, yleensä terveydenhoitajalla. 8. ja 9.-luokkalaiset kokivat oppilashuollon palveluiden tavoitettavuuden vaivattomaksi. Pieni osa ei. Suurin osa samasta ikäluokasta koki hakemaansa apua oppilashuollon palveluista. Pojat kokivat näin tyttöjä useammin. Kokemukset viimeisimmästä terveystarkastuksesta pääosin positiivisia. 40 % 4. ja 5.-luokkalaisista ja puolet 8.- ja 9.-luokkalaisista koki, että koulussa on aikuinen, joka kuuntelee myös haastavissa asioissa.
Oppilashuolto- palveluiden seuranta	Hietanen-Peltola, Jahnukainen, Laitinen & Vaara (2021)	Oppilas- huolto- palveluiden saatavuuden tarkastelu ja ovatko ne lainsäädännön	Kohteena oppilashuolto- palveluiden työntekijät	Oppilashuollon palveluiden toteuttamisessa oli suuria eroja; työnkuvat vaihtelivat, asiakasmäärät

Sosiaalitiede, terveystiede, hoitotiede, kasvatustiede		mukaisia	Kyselytutkimus, määrällinen analyysi	olivat hyvin vaihtelevia. Työaika painottui asiakastyöhön yhteisöllisen työn jäädessä vähälle. Eniten yhteisöllistä työtä teki koulukuraattori, vähiten koululääkäri. Ajankäytössä suuri eroja. Mielensterveys- ongelmien hoitaminen vei suurimman osan asiakastyöstä, vain neljännes saanut mielensterveyden hoitoon liittyvän koulutuksen. Koronakevät vaikuttanut negatiivisesti palvelujen toteuttamiseen.
Opinto- ja uraohjaus oppivelvollisuuden pidentymisen jälkeen Kasvatustiede	Kalalahti, Sihvonen ja Varjo (2020) Suomi	Tarkoitus tutkia peruskoulussa annettavaa opinto- ohjausta ja tarkastella opinto- ohjaukselle annettuja tavoitteita sekä perusteluja perusopetuksen opetus suunnitelman perusteisiin.	Tutkimuskohtee- na suomalainen peruskoulu Aineistona kaikki peruskoulussa käytössä olleet opetussunnitel- mien perusteet Kirjallisuus- katsaus, diskursiivinen luenta	1970-1980- luvulla muotoutuneet opinto- ohjauksen toimintatavat ovat muotoutuneet ja saaneet uudenlaisia korostuksia 1990 alkaen tähän päivään.
Peruskoulun tulevaisuus Kasvatustiede	Karjalainen, Ouakrim-Soivio & Rinkinen (2015)	Tarkoituksena kartoittaa kehittämisehdoksia peruskoulun toimintaan tulevassa	Kohteena peruskoulun oppilaiden huoltajien näkemys peruskoulusta Kirjallisuuskatsau- s, kyselytutkimus, sisällönanalyysi	Perusopetuksen ajatellaan olevan avointa, perusopetuksen maksuttomuus sekä tasa-arvoisuuden mahdollistaminen koulutuksen kautta. Opettajien vahvaa ammattillisuutta opettamisessa

				arvostettiin.
Peruskoulu oppilaiden oppimisen ja hyvinvoinnin vahvistajana Kasvatustiede	Kauppi, Laitinen, Lakkala & Turunen (2019) Suomi	Tarkoituksena tarkastella oppilashuoltotyön, koulunkäynnin ja oppimisen erillisyyttä	Kohteena opettajat, koulukuraattorit, sosiaalityöntekijät Kyselylomake, temaattinen luenta	Peruskoulun tuessa ja tukijärjestelmissä on puutteita. Varhaista tukea käytetään ja yhteisöllistä oppilashuoltoa tarjotaan vähän. Opettajat tarvitsevat lisäkoulutusta yhteisölliseen työotteeseen ja interprofessionaaliseen työhön.
Oppilaan hyvinvoinnin ja oppimisvaikeuksien yhteyden tarkastelu Kasvatustiede, psykologia	Parhiala (2020) Suomi	Tarkoituksena tutkia peruskoulun oppilaiden hyvinvoinnin ja oppimisen yhteyttä	Peruskoulun oppilaat Interventiotutkimus Laadulliset analyysimenetelmät	Lapsilla, joilla on havaittu lukivaikeus esiintyi psykososiaalisia ongelmia ennen peruskoulun aloittamista. Havainto näyttäytyi erilaisena tyttöjen ja poikien välillä. Mikäli oppilaalla on heikko koulumotivaatio, hänellä on mitä todennäköisimmin heikot akateemiset taidot. Mikäli oppilaalla oli heikko psyykinen vointi, yhteys akateemisiin taitoihin ei ollut yhtä selvä. Tutkimuksessa kokeiltiin lyhyt terapiaa kouluympäristössä masennuksen hoitoon, mikä osoittautui tuloksekkaaksi. Koulun aloittaminen ei lisää psykososiaalista huonovointisuutta oppilailla, joilla on haasteita lukemisessa. Nuoruudessa hyvinvoinnin ja akateemisten taitojen yhteys oli erilainen ja

				nuoruus näyttäytyi moninaisempaan.
Koulun sosiaalityön asiakkuudet ja asiakasprosessit Sosiaalityö	Pippuri (2015) Suomi	Tarkoituksena tutkia peruskoulun kuraattorien asiakasprosesseja; minkä takia oppilas päätyi asiakkaaksi, kuinka usein ja mitä asiakkuudessa tapahtui	Tutkimuksen kohde Espoon kaupungin koulukuraattorien toiminta heidän asiakasrekisteritietojen kautta Kirjallisuuskatsaus, tilastolliset menetelmät	Koulukuraattori-palveluita oli käyttänyt 10 prosenttia espoolaisista peruskoulun oppilaista. Joka luokka-asteen oppilaat käyttivät kuraattoripalveluja mutta yläkoululaiset eniten. Yleisimmin opettaja tai muu koulun työntekijä ohjasi oppilaan palveluihin käyttäytymisen takia. Seitsemän prosenttia asiakkaista hakeutui palveluihin itse, erityisesti tytöt. Kun oppilas hakeutui palveluihin itse, hän yleisimmin kärsi psyykkisistä haasteista. Kuraattorin työskentely asiakkaan kanssa tapahtui yleensä tapaamisina kolmesta viiteen kertaan. Neljäsosassa asiakassuhteista kuraattori on ohjannut oppilaan eteenpäin, toisiin palveluihin, muissa tapauksissa tuen on arvioitu auttaneen.
Pedagogisesti yhtenäinen peruskoulu oppilaiden, opettajien ja huoltajien näkökulmasta Kasvatustiede	Sahlstedt (2015) Suomi	Tarkoituksena tarkastella yhtenäisen peruskoulua eri kokijoiden näkökulmasta ja pohtia sen kehityskohtia tulevassa.	Kohteena peruskoulun oppilaat, oppilaiden huoltajat huoltajat ja opettajat Lomakekysely, sisällönanalyysi	Huoltajista ja oppilaista enemmistö oli tyytyväisiä pedagogisesti yhtenäiseen peruskouluun. Vastaavista enemmistö heistä kannatti pedagogisesti yhtenäisten peruskoulujen perustamista. Ala-asteelta yläasteelle fyysisen siirtymisen puuttuminen nähtiin positiivisena asiana lasten koulunkäynnin kannalta.

				Oppilaat korostivat tärkeinä asioina koulun informaalisia tekijöitä. Opettajat suhtautuivat kriittisimmin pedagogisesti yhtenäiseen kouluun, sillä he tarkastelivat sitä työympäristönään ja opettajien mielestä pedagogisesti yhtenäiset koulun rakenneta- liian suuriksi.
Monialainen yhteistyö ja asiakaslähtöisyys oppilashuollossa Filosofia	Suhola (2017) Suomi	Tarkoituksena tarkastella oppilashuollon nykytilaa, toimivuutta ja haasteita monialaisen yhteistyön ja asiakasohjautuvuuden näkökulmista	Kohteena suomalaisen peruskoulun oppilashuolto Laadulliset ja määrälliset tutkimusmenetelmät	Oppilashuollon tahoilla erilaiset käsitykset toimintatavoista, lähtökohdista ja osallisten eri rooleista. Eriytyiset haasteet liittyivät ammatilliseen yhteistyöhön, asiakkuuden sekä osallisuuden toteutumiseen. Oppilashuolto käsitteenä ei ole selvä. Oppilashuolto ei ole onnistunut oppilaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parantamisessa.